

Asia: VN/2037/2021

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Muodostaako ehdotettava asiakastietolaki selkeän, yhdenmukaisen ja ymmärrettävän kokonaisuuden?

Kyllä. Voit halutessasi perustella vastaustasi ja kirjata muita yleisiä kommentteja kokonaisuuteen liittyen.

Onko vaikutusten arviointi riittävän laaja ja onko vaikutukset mielestänne oikein arvioitu?

Taloudelliset vaikutuksen

Ei. Perustelut: [Epäselväksi jää, onko kustannusarvio realistinen. Kustannukset olisi syytä arvioida tarkemmin. Todennäköisesti palvelunantajien ICT-ratkaisut poikkeavat huomattavasti toisistaan ja toisille helpot muutokset voivat olla toisille mahdottomia tai ainakin erittäin vaikeita ja kalliita. Epäselväksi jää, onko varattu riittävästä aikaa ja rahoitusta.]

Vaikutukset kansalaisten asemaan

Ei. Perustelut:

Lapsivaikutukset

Kyllä.

Vaikutukset sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajien ja apteekkien toimintaan

Ei. Perustelut: [Epäselväksi jää, onko lakiehdotuksen muutoksiin varattu riittävästä aikaa ja rahoitusta. Lakiehdotuksen vaikutuksissa ei ole huomioitu, että Uudellamaalla potilaalla on mahdollisuus kieltää tietojensa näkyminen perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon välillä.]

Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Kyllä.

Tietosuojaikutukset

Kyllä.

Soveltamisala ja suhde muuhun lainsäädäntöön (2 §)

Onko ehdotettavan asiakastietolain suhde muuhun lainsäädäntöön selkeä?

Kyllä

Onko asiakastietojen käsittelyä koskevien yleisten periaatteiden soveltaminen kaikkiin asiakastietojen käsittelyn käyttötarkoituksiin kannatettava?

Kyllä

Määritelmät (3 §)

Ovatko määritelmät selkeät ja ymmärrettävät lain soveltamisen näkökulmasta?

Kyllä

Pitäisikö pykälään lisätä määritelmiä?

Ei, mitä määritelmiä olisi näkemyksenne mukaan lisättävä?

Asiakastietojen käsittelyä koskevat yleiset periaatteet (2 luku)

Onko 2 luvun sääntelyehdotus kokonaisuutena selkeä, ymmärrettävä ja johdonmukainen?

Kyllä

Onko salassapitoa ja sivullisuutta koskeva sääntely selkeä ja ymmärrettävä?

Kyllä

Onko asiakkaan tietosuoja-asetuksen mukaisiin oikeuksien rajoittamisen sääntely selkeää, ymmärrettävää ja oikeasuhtaista?

Kyllä

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen rekisterinpito (3 luku)

Sosiaali- ja terveydenhuollon yhteydessä laadittavat potilasasiakirjat tallennettaisiin potilasrekisteriin ja niitä käsiteltäisiin samoin kuin muitakin potilastietoja. Onko ehdotus mielestänne kannatettava?

Kyllä

Voitte esittää tässä myös muita näkemyksiä lakiehdotuksen sosiaali- ja terveydenhuollon yhteydessä laadittavien potilasasiakirjojen käsittelyä koskevaan sääntelyyn

Potilasturvallisuus paranee, kun varmistetaan ajantasaista tiedonkulku sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastyön välillä. Epäselväksi kuitenkin jää, tuleeko muutos koskemaan myös aikaisemmin sosiaali- ja terveydenhuollon yhteydessä laadittuja potilasasiakirjoja vai vain lain voimaantulon jälkeen laadittuja. Epäselvää on, kyetäänkö em. siirtämiseen ja tallettamiseen heti lain voimaantulua. Lakiehdotusta pidetään

sinällään kannatettavana. Lakiesityksessä ei myöskään oteta kantaa mikä on terveydenhuolto ja mikä sosiaalihuolto, käytännössä jää epäselväksi miten esimerkiksi päihdepoliiklinikoilla toimitaan jatkossa. Lääkärin työ siirtynee terveydenhuollonrekisteriin, ja sairaanhoitajien työ siirtyy th-rekisteriin siltä osin kun se koskee lääkitystä, sen seuranta, diagnostisia lomakkeita jne. Epäselvää sen sijaan on, säilyykö esim. sairaanhoitajien päihdepäivystyksellinen työ, toimintaterapeuttien ja sosiaalityöntekijöiden työ sosiaalihuollossa ja miten tuolloin varmistetaan sisäinen tiedonkulku? Tällä hetkellä päihdepoliiklininen palvelu ei perustu päätökseen, mutta päihdepoliiklininen työ on tämänhetkisen rekisteriratkaisun mukaan määritelty sosiaalihuolloksi - mikäli nämä lakiesitykset tulevat voimaan tulisi rekisteriratkaisua tarkastella uudestaan. Sosiaalihuollon soveltamisoppaassa https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80391/05_17_Sosiaalihuoltolain%20soveltamisopas.pdf määritellään päihdehuollon erityispalvelua sosiaalihuolloksi sisältäen a-klinikkatoimintaa, nuorisoasemia, kuntoutuslaitoksia, katkaisuhuoltoasemia, päiväkeskuksia, huumeidenkäyttäjien terveysneuvontapisteitä, ensisuoja sekä selviämisasemia. Tässä on selvä ristiriita. Sosiaali- ja terveydenalan ammattihenkilöiden kokemusten mukaan on tärkeää, että lainsäädäntö ei estäisi mahdollisuutta tehokkaiisiin prosesseihin ja mahdollistaisi sujuvan tietojen käsittely yli sosiaali- ja terveydenhuollon rekisterirajojen. Myös asiakkaan kannalta on tärkeää sujuva asiakastietojen luovuttaminen sosiaali- ja terveydenhuollon välillä, jotta asiakkaan ei tarvitse toimittaa mahdollisesti samoja tietoja useaan kertaan.

Onko palvelunantajan muutostilanteisiin liittyvä sääntely selkeää ja ymmärrettävää?

Kyllä

Näkemyksiänne muutostilanteisiin liittyvän sääntelyn toteutettavuuteen?

-

Onko palvelunantajan toiminnan päättymiseen liittyvää selkeää ja ymmärrettävää?

Kyllä

Näkemyksiänne toiminnan päättymiseen liittyvän sääntelyn toteutettavuuteen?

Epäselvää on, että miten yksityisen palvelunantajien osalta määritellään palvelunantajan kotipaikka, jonka mukaiselle hyvinvointialueelle vastuu siirtyy. Miten kansalaisen tulisi selvittää mikä hyvinvointialue on rekisterinpitäjä. Määräytyykö kotipaikka y-tunnuksen mukaan. Lisäksi on huomioitava, että annetaan myös selkeät ohjeet palvelunantajille toiminnan päättymiseen liittyen ja huomioidaan valvonta.

Asiakasasiakirjojen käsittelyä koskevat periaatteet (4 luku)

Onko 4 luvun sääntelyehdotus kokonaisuutena selkeä, ymmärrettävä ja johdonmukainen?

Kyllä

Onko sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasrekistereitä koskeva sääntely (18 §) selkeä ja ymmärrettävä?

Kyllä

Näkemyksiänne rekistereitä koskevan sääntelyn toteutettavuuteen?

-

Onko alkuperäisten asiakirjojen säilyttämistä koskeva sääntely selkeä ja ymmärrettävä?

Kyllä

Näkemyksiä säilyttämistä koskevan sääntelyn toteutettavuuteen?

Lakiehdotuksen 21 § asiakirjan laatimista koskevasta määräajasta edellyttää, että sekä sosiaali- että terveydenhuollossa kirjaukset ja merkinnät tehdään viipymättä. Sivulla 69 todetaan, että ”viiveettömyydellä tarkoitetaan, että asiakirjat tulee laatia ja tallentaa samana tai seuraava työpäivänä, jotta tiedot ovat sekä asiakkaan itsensä että muiden palvelunantajien saatavilla mahdollisimman pian”. Terveydenhuollossa on tilanteita, joissa ei nähdä esitetyn viiveettömyyden ”samana tai seuraava työpäivänä” olevan käytössä mahdollista esimerkiksi lääkärien loppulausuntojen osalta. Samoin yhteyksien toimimattomuus ja käyttökatkotilanteet ovat ilmeisiä tilanteita, jolloin kirjauksia ei saada välttämättä seuraavana päivänäkään tehtyä. Terveydenhuollon osalta lakiehdotukseen toivotaan väljyyttä viiveettömyyden vaatimuksen suhteen ilman esitettyä tarkempaa määräaikaa ”samana tai seuraava työpäivänä”.

Potilasasiakirjat (5 luku)

Onko 5 luvun sääntelyehdotus kokonaisuutena selkeä, ymmärrettävä ja johdonmukainen?

Kyllä

Onko potilasasiakirjojen periaatteita koskeva sääntely (27§) selkeä ja ymmärrettävä?

Kyllä

Onko alaikäisen päätöskykyä koskevia merkintöjä koskeva sääntely (33 §) selkeä ja ymmärrettävä?

Kyllä

Sosiaalihuollon asiakasasiakirjat (6 luku)

Onko 6 luvun sääntelyehdotus kokonaisuutena selkeä, ymmärrettävä ja johdonmukainen?

Kyllä

Tulisiko sääntelyä soveltaa myös terveydenhuollon palveluissa toimivien sosiaalihuollon ammattihenkilöiden kirjaamiseen (esim. sairaaloiden terveyssozialityö)?

Kyllä, sääntelyä tulisi soveltaa myös terveydenhuollon palveluissa. Sosiaali- ja terveydenalan ammattihenkilöiden kokemusten pohjalta on pohdittu, voisiko osan tiedoista määritellä suoraan sekä sosiaali- että terveystiedoiksi, jos se tietoteknisesti olisi mahdollista. Esimerkiksi erityisstatusten tulisi näkyä rekisterirajojen yli kaikille toimijoille (mm. kehitysvammainen, turvapaikanhakija, sotaveteraani). Tietyissä tilanteissa asiakkaan jakaminen joko sosiaalihuollon asiakkaaksi ja/tai terveydenhuollon potilaaksi on keinotekoinen ja pitäisi purkaa kokonaan tai helpottaa tietojen näkymistä merkittävästi. Kysymyksessä on yksi yhteinen potilas. Esimerkiksi hoivakodin sosiaalihuollon ammattilaisen pitää saada tietoa terveydenhuollon määräämistä hoidoista, tutkimuksista, jotta voi huomioida nämä hoivakodin arjessa. Tietojen tarkastelu puolin ja toisin on mahdollista nykyään kirjalliseen suostumukseen pohjautuen rajatun ajan, joka merkittävästi lisää riskiä siitä, että tärkeitä tietoja yhteisestä potilaasta/asiakkaasta jää huomioimatta, ja tästä seuraa potilaalle/asiakkaalle tarpeetonta haittaa ja riskiä. Samoin terveydenhuollon työntekijä voi työssään

laatiessaan esimerkiksi lausuntoja ja toimintakykyarvioita tarvita paljon sosiaalihuollon työntekijän havainnoimia ja kirjaamia tietoja. Esimerkiksi arjen toimintakykyä kuvaavat tiedot (peseytyminen, pukeutuminen, henkilökohtainen hygienia, kommunikointikyky, kyky huolehtia hoidollisista asioista kuten lääkkeiden ottamisesta, kyky asioida oman kodin ulkopuolella kaupassa, pankissa ym.).

Kirjaaminen monialaisessa yhteistyössä (7 luku)

Onko 7 luvun sääntelyehdotus kokonaisuutena selkeä, ymmärrettävä ja johdonmukainen?

Ei. Perustelut: [Pääpiirteissään selkeä ja ymmärrettävä. Laissa ei kuitenkaan oteta juuri kantaa monialaiseen yhteistyöhön muuten kuin sosiaali- ja terveydenhuollon välillä. Monialainen yhteistyö esimerkiksi työllisyydenhoidon (TYP, Ohjaamo), oppilaitosyhteistyön, päivähoiton yhteistyön, kotouttamisen kanssa jää vähäiseksi. Monia palveluita käyttävien asiakkaiden kohdalla laaja tietojen näkyvyys on erityisen tärkeää. Nyt tehdään päällekkäisyyttä, tilanne ja palvelutarvetta osittain tarpeettomasti, koska jossain palvelussa on jo tieto asiakkaan tilanteesta, toimintakyvystä ja palvelujen tarpeesta. Monia palveluita käyttävät asiakkaat hyötyvät tietojen yhteensovittamista eri sektoreilta ja palvelujen suunnittelu sen pohjalta. Lisäksi sosiaali- ja terveydenalan ammattihenkilöiden kokemusten mukaan oleellinen asia monialaisen työn sujuvuuden kannalta on, että terveys- ja hyvinvointisuunnitelmaa tulisi kaikkien ammattilaisten voida täydentää ja päivittää asiakkaan tarpeiden mukaan.]

Tiedonsaantioikeus ja tietojen luovuttaminen (8 luku)

Onko 8 luvun asiakkaan tiedonsaantioikeutta koskeva sääntelyehdotus kokonaisuutena (48 §- 52 §) selkeä, ymmärrettävä ja johdonmukainen?

Kyllä

Onko asiakkaan oikeutta määrätä tietojensa luovutuksista koskeva sääntelyehdotus kokonaisuutena (53 § -55 §) selkeä, ymmärrettävä ja johdonmukainen?

Kyllä

Onko asiakastietojen luovuttamista muille palvelunantajille ja viranomaisille koskeva sääntelyehdotus (56 § - 63 §) kokonaisuutena selkeä, ymmärrettävä ja johdonmukainen?

Ei. Perustelut: [Epäselvää, on mitä 56 §:ssä tarkoitettulla sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston antaman luvan perusteella voidaan luovuttaa.]

Onko mielestänne kannatettavaa, että asiakastietoja saisi luovuttaa palvelunantajien ja terveydenhuollon rekisterien välillä käyttötarkoituksensa mukaisesti lain perusteella luovutuslupaa edellyttäen?

Kyllä

Onko mielestänne kannatettavaa, että asiakastietoja luovutettaisiin palvelunantajien välillä ensisijaisesti Kanta-palvelujen välityksellä?

Kyllä

Onko rajat ylittävää tiedonvaihtoa koskeva sääntely (60 §) selkeä ja ymmärrettävä?

Kyllä

Onko potilastietojen luovuttamista kliiniseen lääketutkimukseen ja muuhun lääketieteelliseen tutkimukseen koskeva sääntely (61 §) selkeä ja ymmärrettävä?

Kyllä

Sosiaali- ja terveydenhuollon tietojärjestelmät (2 osa)

Onko tietojärjestelmiä tietoturvallisuutta ja tietojärjestelmien valvontaa koskeva sääntely selkeä ja ymmärrettävä?

Kyllä

Onko mielestänne kannatettavaa, että tiedonhallintapalvelua laajennettaisiin niin, että sen kautta voidaan luovuttaa aiemmin säädettyjen keskeisten potilastietojen lisäksi muita potilasasiakirjamerkintöjä sekä tiedonhallintapalvelun sääntely mahdollistaisi myös reseptikeskukseen tallennettujen lääkitystietojen yhteenvetojen luovuttamisen?

Kyllä

Onko mielestänne kannatettavaa edellyttää tietojärjestelmiä asentavan, ylläpitävän ja päivittävän henkilön luotettavuuden varmistamista tiedonhallintalain 12 §:ssä tarkoitetulla tavalla, jos henkilö tehtävissään pääsee näkemään asiakastietoja (77 § tietoturvasuunnitelma, 1 momentin kohta 7)?

Kyllä

Onko mielestänne kannatettavaa, että ammattilaisen käyttöliittymä (Kelain) voisi toimia lääkemääräysten laatimisen varajärjestelmänä häiriötilanteissa?

Kyllä

Onko mielestänne kannatettavaa, että Kelalle lisätään oikeuksia liittyen lokivalvontaan ja verkonvalvontaan sekä Kanta-palveluihin tallennettavien asiakirjojen tietorakenteiden laadunvarmistukseen?

Kyllä

Maksut

Näkemyksiänne yhteentoimivuuden testaukseen ilmoittautumisesta perittävästä maksusta?

-

Siirtymäsäännökset 102 §

Hyvinvointitietojen luovuttaminen Omätietovarannosta palvelunantajille 1.1.2024 mennessä ehdotuksen 73 §:n 2 momentin mukaisesti

-

Kaikkiin asiakas- ja potilastietoihin kohdistuvaa kiellon ja työterveyshuoltoon kohdistuvan kiellon soveltaminen 1.1.2024 mennessä ehdotuksen 54 §:n 2 momentin mukaisesti viimeistään 1.1.2024

-

Asiakastietojen luovuttaminen suostumuksen perusteella 57 §:n mukaisesti (erityisesti luovutukset sosiaali- ja terveydenhuollon väliset luovutukset Kanta-palveluista) viimeistään 1.1.2024

-

Potilastietojen luovuttaminen asiakastietovarannosta asiakkaille hyvinvointisovelluksiin avulla asiakkaille 48 §:n 2 momentin mukaisesti viimeistään 1.12.2023

-

Sosiaalihuollon asiakastietojen luovuttaminen asiakastietovarannosta asiakkaille hyvinvointisovelluksiin viimeistään 1.5.2025.

-

Luovutukset toisille palvelunantajille ja terveydenhuollon rekisterien välillä lain perusteella edellyttäen luovutuslupaa 58 §:n 1 momentin mukaisesti viimeistään 1.1. 2026 alkaen

-

Potilastietojen luovuttaminen ulkomaille Kanta-palveluista ehdotuksen 60 §:n mukaisesti viimeistään 1.1.2025 mennessä.

-

Ammattilaisen käyttöliittymän (Kelain) käyttö lääkemääräysten laatimisen varajärjestelmänä 75 §:n 2 momentin mukaisesti viimeistään 1.1.2026.

-

koulupsykologien laatimat asiakirjat viimeistään 1.3.2025

-

Sosiaalipalveluiden yhteydessä annettaviin terveystietoihin liittyvät potilasasiakirjat viimeistään 1.10.2026

-

Ajanvarausasiakirja asiakkaalle ilmoitettavista terveydenhuollon ajanvarauksista, seulontatutkimuksista syntyvät laboratoriotulokset, ajoterveyteen liittyvät todistukset ja lomakkeet, tapaturmiin ja ammattitauti-ilmoitukseen liittyvät todistukset ja lomakkeet, lääkärinlausunto terveydentilasta T-todistus, lääkärintodistukset C ja TOD sekä jäljennös kuolintodistuksesta viimeistään 1.10.2026

-

Hoitotyön päivittäismerkinnät viimeistään 1.10.2029

-

Seulontatutkimuksista syntyvät kuvantamistutkimukseen liittyvät asiakirjat, säteilyrasitustiedot, video- ja äänitallenteet sekä näkyvän valon kuvat ja suun terveydenhuollon yksiköiden tallentamat kuvat sekä muut kuvat viimeistään 1.10.2029

-

Lastensuojelun palvelutehtävissä ja koulukuraattorin palvelussa syntyvät asiakirjat viimeistään 1.3.2025

-

Vammaispalvelujen palvelutehtävissä syntyvät asiakasasiakirjat viimeistään 1.9.2025

-

Päihdehuollon palvelutehtävissä syntyvät asiakasasiakirjat viimeistään 1.3.2026

-

Perheoikeudellisten palvelujen palvelutehtävissä syntyvät asiakasasiakirjat viimeistään 1.9.2026

-

Kaikissa palvelutehtävissä syntyvät video- ja äänitallenteet viimeistään 1.10.2029

-

Säilytysaikaliiite

Ovatko ehdotettavat potilasasiakirjojen säilytysajat asianmukaiset?

Ei.

Jos vastasit ei, miltä osin säilytysaikaa pitäisi muuttaa ja miten? Perustele ehdotuksesi.

Lakiehdotuksen säilytysaikoja olisi tarkennettava.

Ovatko ehdotettavat muita potilastietoja sisältävien asiakirjojen säilytysajat asianmukaiset?

Kyllä

Jos vastasit ei, miltä osin säilytysaikaa pitäisi muuttaa ja miten? Perustele ehdotuksesi.

-

Ovatko ehdotettavat biologista materiaalia sisältävien näytteiden ja elinmallien säilytysajat asianmukaiset?

Kyllä

Jos vastasit ei, miltä osin säilytysaikaa pitäisi muuttaa ja miten? Perustele ehdotuksesi.

-

Ovatko ehdotettavat sosiaalihuollon asiakasasiakirjojen säilytysajat asianmukaiset?

Kyllä

Jos vastasit ei, miltä osin säilytysaikaa pitäisi muuttaa ja miten? Perustele ehdotuksesi.

-

Ovatko ehdotettavat muita luovutustenhallinnan asiakirjojen ja lokitietojen säilytysajat asianmukaiset?

Kyllä

Jos vastasit ei, miltä osin säilytysaikaa pitäisi muuttaa ja miten? Perustele ehdotuksesi.

-

Liitelait

Onko ehdotus mielestänne kannatettava?

Kyllä

Ovatko siirtymäajat riittävän pitkät?

Kyllä

Onko ehdotus mielestänne kannatettava?

Kyllä

Onko ehdotus kannatettava?

Kyllä

Muita näkemyksiänne ja huomioita liitelakeihin

-

Veijalainen Mirva
Vantaan kaupunki - Sosiaali- ja terveydenhuollon toimiala,
apulaiskaupunginjohtaja Timo Aronkytö